

การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
ADMINISTRATION OF SMALL SIZED SCHOOL ATTACHED
TO MAHASARAKHAM ELEMENTARY EDUCATION SERVICE OFFICE 2

กัลยาณี ศรีกระทุ่ม
KANLAYANEE SRIKRATHUM

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 219 คน โดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IC ระหว่าง 0.67 – 1.00 และ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยการทดสอบค่าที (t – test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ 2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการบริหารงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ภาระงานในโรงเรียนขนาดเล็กมีมาก ขาดความต่อเนื่องในด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ คือ โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณน้อย ทำให้การบริหารงบประมาณไม่ทั่วถึง ด้านการบริหารงานบุคคล คือ ครูไม่ครบชั้นทำให้

เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานทั่วไป คือ ให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

คำสำคัญ : 1.การบริหารงาน 2. โรงเรียนขนาดเล็ก 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ABSTRACT

This research served the purposes: 1) to study administrations of small sized schools under Mahasarakham Elementary Education Service Office 2, 2) compare school administrators' and teachers' opinions on administrations of them to variables classified by their positions, educational qualifications and work experiences, and 3) regulate their suggestions for expediting administrations of small sized schools. The samples for conducting the research count in 219 school administrators including teachers such target schools, setting the samples against Krejcie's and Morgan's table. The research instrument for data collection is five rating scale questionnaires, possessing IC between 0.67 and 1.00, and the reliability of the whole entry amounting to 0.95. The statistics used for processing data incorporate: frequency, percentage, mean, standard deviation, t – test by making use of the computer software package. Outcomes of research findings: 1) The level of administrations of small sized schools in their opinions has comprehensively rated high. The highest mean aspect is general administration. Two lower mean aspects comprise personnel administration and academic affairs administration. As for the lowest mean aspect, it is budgetary administration. 2) The comparative results of school administrators' and teachers' positions, educational qualifications and work experiences have shown no significant differences in their opinions on administrations of small sized schools under the above service office in both the overall aspect and a single one. In a term of a specific aspect, variables of their educational qualifications have shown significant differences in their opinions on the aspect of general administration, with the statistical significance level at .05, as contrasted sharply with other aspects. and 3) Their suggestions for expediting administrations of small sized schools under the aforesaid service office have been found. Regarding the academic affairs administration, the small sized schools have a great many workloads, administratively resulting in lacking continuity. Concerning the budgetary administration, these types of schools receive a meager budget, culminating in the thorough distribution of it. With regard to the personnel administration, a number of classrooms exceed those of teachers, causing problems of holding learning instructions. In respect of the general administration, small sized schools should let communities take part in a school activity.

Keywords : 1. Administrations 2. Small Sized Schools 3. Under Elementary Education Service Office

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีบทบัญญัติไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 4) เพื่อให้สนองตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ประชากรจึงควรได้รับการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการได้ปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553) ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิวัติการศึกษาครั้ง 2 ยิ่งใหญ่ของการศึกษาไทยมีการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีและทบวงมหาวิทยาลัย รวมเป็นกลุ่มพันธกิจเดียวกันในกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการโดยเขตพื้นที่การศึกษาและใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการกระจายอำนาจทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและด้านการบริหารทั่วไปเน้นการให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การบริหารจัดการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์การจัดกระบวนการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาทุกเรื่องให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการภาครัฐผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูป คือ การบริหารจัดการศึกษามีคุณภาพและยั่งยืนกล่าวคือ ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีจริยธรรมและคุณธรรม ตลอดจนมีความสุข พลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรง และมีความมั่นคงในความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติในพื้นที่กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้แก่หน่วยงานในสังกัดทุกระดับโดยในโรงเรียนให้ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) มีการกระจายอำนาจทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป เน้นการให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การบริหารจัดการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Result – Based Management) แต่การกระจายทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ทั่วถึงย่อมเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่พบว่าคุณภาพทางการศึกษาค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อม ด้านปัจจัยหลายด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 1) ระบุไว้ 2 ประการ คือ 1) นักเรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ๑ 2) สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่

ใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครู : นักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้อง 1 : 25 แต่สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก เท่ากับ 1 : 8 – 11 เป็นต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีพื้นที่ในความรับผิดชอบ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอนาโพธิ์ อำเภอนาเชือก อำเภอนาดูน และ อำเภอสามชัย มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 225 โรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่กระจายอยู่ทั่วไป และมีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 ลงมา จำนวน 145 โรงเรียน และเป็นที่น่าพอใจว่าโรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงเรียนล้วนประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นความขาดแคลนปัจจัยสนับสนุน ขาดโอกาสในการพัฒนาขวัญและกำลังใจที่ลดทอนลงของผู้บริหารและครูผู้สอน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาที่ผ่านมาแม้จะพยายามใช้นวัตกรรมแก้ปัญหาโดยการบูรรวม หรือแม้กระทั่งยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ก็ประสบปัญหาต่อต้านจากผู้ปกครอง ชุมชน ด้วยถือว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน เป็นสิ่งแสดงความเจริญพัฒนา และการที่ให้นักเรียนอยู่ใกล้บ้านย่อมลดปัญหาด้านค่าใช้จ่ายและสวัสดิภาพความปลอดภัยลูกหลาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2551, หน้า1-2)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่ง ครู คศ. 1 จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่โรงเรียนขนาดเล็กจะต้องพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ส่งผลต่อผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารงานการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กและเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แตกต่างกัน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แตกต่างกัน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 512 คน โดยแยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครูผู้สอน จำนวน 372 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 219 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุณชูม ศรีสอาด, 2545, หน้า 43) โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เมื่อผู้วิจัยได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 219 คน แล้ว นำมาหาอัตราส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก (Proportional to Size) เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างแยกตามตำแหน่ง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548, หน้า 18)

$$\text{ตามสูตรนี้ } n_1 = \frac{N}{N} \times n$$

เมื่อ	n_1	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N_i	แทน	จำนวนประชากร
	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม
	N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด

จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่ง

ที่	ตำแหน่ง	ประชากร (Ni)	กลุ่มตัวอย่าง (n _i)
1	ผู้บริหารสถานศึกษา	140	60
2	ครูผู้สอน	372	159
	รวม	512	219

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออก 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป จำนวน 44 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 121)

- 5 หมายถึง มีการบริหารงาน อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีการบริหารงาน อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการบริหารงาน อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีการบริหารงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended)

5.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.4.1 สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.4.2 สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

6. ผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 สรุปผลการวิจัยดังนี้

6.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า มีตำแหน่งครู ผู้สอน จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 57.08 มากกว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 42.92 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 51.60 มากกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 48.40 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 59.36 มากกว่า ประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 5 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 40.64

6.2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ

และเมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า มีผลการวิจัยดังนี้

1) ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.3 ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวม

ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการบริหารงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

6.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังต่อไปนี้

1) ด้านการบริหารงานวิชาการ มีข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ คือ ภาระงานในโรงเรียนขนาดเล็กมีมากขาดความต่อเนื่องในด้านวิชาการ ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกที่จบมา ทำให้การถ่ายทอดความรู้ได้ไม่เต็มที่และตำราเรียนไม่เพียงพอต่อความต้องการ

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ คือ โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณน้อยทำให้การบริหารงบประมาณไม่ทั่วถึงขาดงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และการระดมทุนจากภายนอกไม่มีและไม่ได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควรจะเป็น

3) ด้านการบริหารงานบุคคล มีข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ คือ ครูไม่ครบชั้นทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน บุคลากรสายสนับสนุนไม่มีครูต้องรับภาระงานทั้งหมดในการจัดกิจกรรมโรงเรียน และครูไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป มีข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ คือ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนและอาคารเรียนและห้องเรียนมีไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายเพิ่มเติมตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็กนั้นจะต้องมีการพัฒนาจัดทำแผนการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารงบประมาณของโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญยิ่งเพราะการบริหารงานด้านต่างๆ จะต้องขึ้นอยู่กับงบประมาณเป็นหลักในการวางแผนงาน ด้านการบริหารบุคคลผู้บริหารควร

กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร มีการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมความรู้อย่างต่อเนื่องให้ทันต่อยุคเทคโนโลยีและต้องมีการพัฒนาระบบการทำงานเป็นทีมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนการนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ดี และช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการสอนของครูให้พัฒนาขึ้น จึงทำให้ผลการวิจัยมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ**ทินกร แก้วกัญญา** (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**วุฒิชัย ไชยรัตน์** (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก อาจสืบเนื่องมาจากสถานศึกษานำมีการจัดระบบการบริหารงานของสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่หน่วยงานหรือองค์กรกำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบโดยมุ่งให้สถานศึกษามีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กรและชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงทำให้ผลการวิจัยด้านการบริหารงานทั่วไป มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ**ทินกร แก้วกัญญา** (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้านการบริหารงานทั่วไป มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก อาจสืบเนื่องมาจากสถานศึกษาได้มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องมีกลไกขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้อง รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน จึงทำให้ผลการวิจัยด้านการบริหารงานงบประมาณ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ**บุญมาก โกแสนตอ** (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนป่าสักศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่เห็นว่า การแก้ไขปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรนำนักเรียนไปเรียนรวมขึ้น ในด้านวิชาการแก้ปัญหา ครูไม่ครบชั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้วิธีการนำนักเรียนไปเรียนรวมชั้น ส่วนด้านการบริหารบุคคล ควรใช้วิธีการยุบรวมโรงเรียน ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรใช้วิธีการนำนักเรียนไปเรียนรวมชั้นและส่วนใหญ่เห็นว่า ควรใช้วิธีการยุบรวมโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ ข้อคิดเห็นอื่นๆ ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เห็นว่า คือ งบประมาณไม่เพียงพอ

7.2 การเปรียบเทียบการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากสถานศึกษาได้มีการกำหนดแนวทางและขอขบข่ายการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**ทินกร แก้วกัญญา** (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามตำแหน่งพบว่า มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการบริหารงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากสถานศึกษาได้มีการกำหนดแนวทาง และขอขบข่ายการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**ทินกร แก้วกัญญา** (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากสถานศึกษาได้มีการกำหนดแนวทาง และขอขบข่ายการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**ทินกร แก้วกัญญา** (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรจะนำผลการวิจัยไปพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของโรงเรียน ในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2) ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านการบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาการบริหารด้านการบริหารทั่วไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

3) ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ควรมีการจัดหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้การบริหารงบประมาณได้อย่างทั่วถึง และจัดหางบประมาณสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และจากการระดมทุนจากภายนอก เพื่อพัฒนาการบริหารด้านการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยไม่สามารถเขียนงานให้ครอบคลุมปัญหาทุกประเด็นที่น่าสนใจ ดังนั้น จึงขอเสนอให้ผู้สนใจทำวิจัยในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) ควรมีการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2) ควรมีการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

9. บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทินกร แก้วกัญญา. (2555). **สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญมาก โภแสนต่อ. (2550). **การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนป่าสักศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย**. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

- วุฒิชัย ไชยรัตน์. (2549). **สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2551). **แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก**. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **สภาพและปัญหาการบริหารงานและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.